

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Monilukutaito

Anne Pitkänen-Huhta

KOPA1001 Kielen oppimisen uudet työkalut ja ympäristöt

Tämän päivän teemat

- Taustaa ja historiaa
- Terminologiaa
- Miksi ”uudet” tekstitaidot? Miksi ”moni” lukutaitoon liitettynä?
- Mitä seurauksia opetukselle ja oppimiselle?

Pohdittavaa aluksi

- Mitä lukeminen on? Miten määrittelisit lukemisen?
- Mitä kirjoittaminen on? Miten määrittelisit kirjoittamisen?
- Mitä luku- ja kirjoitustaito merkitsee yksilölle? Yhteiskunnalle?

Taustaa ja historiaa

Lukemisen tutkimus

- Kehityskaaria lukemisen (literacy) tutkimuksessa
  - Kognitiiviset näkemykset
    - Bottom-up mallit
    - Top-down mallit
    - Interaktiiviset mallit
  - Sosiokognitiiviset näkemykset
  - Sosiaalinen näkemys

Literacy-tutkimuksen historiaa

- Antropologia ja etnografia vs. psykologinen tutkimus
- Vastaus ja vastustus, mutta ei vastakkainasettelu
- Pohjana empiiriset tutkimukset

Historiaa

- Scribner ja Cole (1981)
  - psykologinen tutkimus Vai-heimon parissa Länsi-Afrikassa
  - taidoista käytänteisiin
  - ”practices are socially developed activities that comprise three components: knowledge, skill and the use of appropriate technologies”

Historiaa

- Street (1984)
  - antropologinen tutkimus Iranissa
  - eri käytänteet (literacit) eri tarkoituksiin
  - autonominen ja ideologinen lukemisen malli

Historiaa

- Heath (1983)
  - Etnografinen ja sosiolingvistinen tutkimus
  - Saman alueen erilaisten yhteisöjen lukemistavat
  - Literacy event: "occasions where talk revolves around a piece of written language"

Autonominen lukemisen malli

- Lukeminen on universaali ja autonominen tekninen taito
- Suullinen ja kirjallinen kommunikaatio pidetään erillään (the great divide)
- Miksi sitten ihmiset ymmärtävät samoja tekstejä eri tavoin?

Ideologinen lukemisen malli

- ”An ideological practice, implicated in power relations and embedded in specific cultural meanings and practices.”
- Tekstien käyttöön sosiaalistuminen: tekstien käyttö omaksutaan käyttöympäristöissään (haasteita opetukselle!)

Terminologiaa

Käännösten haasteita!

Englannin kielessä

- Reading and writing
- Literacy
- Literacy practices
- Multiliteracies

Suomen kielessä

- Lukeminen ja kirjoittaminen
- Luku- ja kirjoitustaito
- Tekstitaidot, tekstikäytännöt
- Monilukutaito

Konteksti/toimintasadonnaisia käsitteitä

- Media literacy
- Computer literacy
- Digital literacy
- Cultural literacy
- Health literacy
- Academic literacy
- jne.
- Numeracy

Monilukutaito

Miksi monilukutaito?

Maailma muuttuu

- Kulttuurinen moninaisuus / diversiteetti
  - / Liikkuvuus
  - / Teknologian tuomat mahdollisuudet
- Kielellinen moninaisuus
  - / Monikielisyys
    - Kielten sekoittuminen
    - Moninaiset kielelliset resurssit

Tekstit muuttuvat

- Kirjaimia, sanoja ... tekstiä
  - fontteja, lyhenteitä, hymiöitä
  - Kuvaa
  - Ääntä
  - Liikettä, tilaa
- multimodaalisia tekstejä
- Eri kieliä ja kielten sekoittelua
- multimodaalisia monikielisiä tekstejä

Multimodaalisuus

- Teksti ja kuva loogisesti erilaisia

- / teksti

- aika ja peräkkäisyys
    - jäsentyy hierarkkisesti

- / kuva

- tila ja samanaikaisuus
    - valo, värit, huomion kohdistaminen

Tervetuloa syntymäpäivilleni!
TERVETULOAA SYNTYMÄPÄIVILLENI!
Tervetuloa syntymäpäivilleni!
Tervetuloa syntymäpäivilleni!

Nurmikolla kävely
KIELLETTY!!

Multimodaalisuus

- Multimodaalisuus yhdistetään usein uuteen mediaan ja teknologisen kehityksen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin
- Kirja – kuvaruutu → “From the world told to the world shown” (Kress 2003)
  - / lineaarisuus – spatiaalisuus
  - / erilaiset lukemistavat, huomion kohdistuminen

- 21. vuosituhannen taidot / 21st century skills
/ <https://www.youtube.com/watch?v=2Xj01hk8Osg>
- Monilukutaito ja äidinkieli ja kirjallisuus
/ Minna Harmanen:
/ <https://www.youtube.com/watch?v=riTLNjCEs8o>

Multiliteracies / Monilukutaito

- A multiliterate person is able to
  - / actively engage in professional and societal activities
  - / employ skillfully both their mother tongue(s), additional languages, different modalities and technological resources, and
  - / combine textual, oral, visual, audio, gestural, tactile and spatial resources.
- Multiliteracies play a key role in learning, social and societal belonging, professional agency, and in individuals' capacity to participate in society.
- Multiliteracies have the potential to enable or hinder social equality, agency, cross-cultural and language awareness, and co-creation across different social domains.

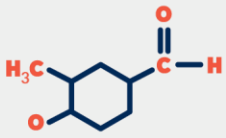

11011110
10110101
100110
0001
01

Fake News
Times
This is a lie.

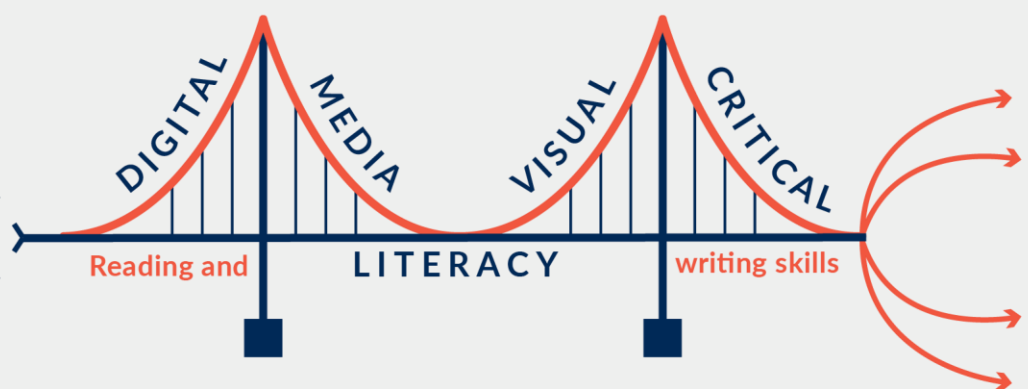
Play video

coffee قهوة
咖啡 コーヒー
кофе

MULTILITERACIES

Participation

Access

Agency

Equity

Well-being

21st century skills

Image by Mika Tompuri

Kriittinen monilukutaito

- Prof. Allan Luke:
- <https://www.youtube.com/watch?v=UnWdARykdcw>

OPS, Laaja-alainen osaaminen

- Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
- Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselle. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden **kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä**. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeitä on **oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä**.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan **erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja**, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään.

Monilukutaito perustuu **laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä**. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen **tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta**. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito **tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä**. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita **kehitetään kaikessa opetuksessa**. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa **kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa**. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä **sekä yksin että yhdessä** muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Pohdintatehtävä ryhmissä

- Valitkaa joko äidinkielen tai vieraankielen konteksti (tai ehkäpä integroitu konteksti!) ja pohtikaa monilukutaidon oppimista ja opettamista.
- Voitte mieltä esimerkiksi seuraavanlaisia asioita:
- Mitä ovat ne olennaiset tekstit (ja tekstimaisemat), joita valitsemassanne kontekstissa tulisi käsitellä?
- Miten teksteihin ja niiden käyttöön kasvetaan eli mitä tekstejä tulisi käsitellä eri luokka-asteilla?
- Entäpä tekstit eri koulutusasteilla?
(Peruskoulutus/yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, korkea-asteen koulutus)